نەخێر، نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس رزگار بکات و مەرگخوازییش شایستەی کەوانەدنە.. د. سەڵاحەدین ئەحمەد شەرزاد

نەخێر، نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس رزگار بکات و مەرگخوازییش شایستەی کەوانەدنە: دەربارەی بەدباوەڕیی و فەتواگەریی حدکاوییەکان لە هەمبەر رۆشنگەریی و بە خەڵکدا رابینین

د. سەڵاحەدین ئەحمەد شەرزاد

لە ووتارێکی کورتدا بە ناونیشانی "نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس ئازاد بکات: سپاردنی پێشمەرگە بە رابووردوو، کۆتاییهێنان بە شۆڤێنیزم، و رێگرتن لە بەرهەمهێنانەوەی فاشیزم" کە ٢٩ی ئۆکتۆبەر لە دەنگەکان بڵاوبووەوە لەسەر چەند کێشەیەکی بەیەکەوە گرێدراو وەستاوم:

١- کێشەی ناکەساندنی ملیۆنەها ئینسان و کورتکردنەوەیان لە یەک ووشەدا (واتا "کورد") و گشتاندنی ئەو وێنەیە لە رێگەی گوتارێکی نوخبەویی نەژادپەرستدا؛

٢- خۆ بە خاوەنکردنی ئەو هەما کورتکراوەیە و دووبارە نەفیکردنی ئیرادەی سیاسیی و توانستی عەقڵانیی و پێوانەی ویژدانیی ملیۆنەها تاکەکەسی کوردی بێناو و بێڕوخسار و بێدەنگ؛

٣- موقەدەسکردنی پیشەسازیی مەرگ لە رێگای موقەدەسکردنی پێشمەرگایەتییەوە؛ و

٤- بێبایەخکردنی ژیانی ئینسانی پەراوێزخراو و بەختکردنی وەکو قۆچی قوربانیی؛

٥- دروستکردنی مەترسییەکی وجودیی لەسەر هەمەڕەنگیی داهێنەرانەی شارستانیی و فرەڕەنگیی فەرهەنگیی لە رۆژهەڵات.

ووتارەکە هیچ مافێکی خەڵکی کوردستانی نەخستووەتە بەر گومانگەریی، بەڵکو بە پێچەوانەوە داکۆکیکردنە لە مافە ئینسانیی و سیاسییەکانی

خەڵکی کوردستان و شوێنەکانی دیکە لە ئێران. مەرجی هەرە بنەڕەتیی بۆ پشتیوانیکردن لەو مافانە ئەوەیە کە هەموو هەوڵێکی بەڕەعییەتکردن رەتبکرێتەوە، جا هەر گرووپێک بن ئەوانەی کە ماندەتی ئەوەیان بە خۆیان داوە کە بە ناوی خەڵکەوە قسە بکەن. باوەڕبوون بە سەروەریی هەر میللەتێک پێش ئەوەی هەر شتێکی دیکە بێت پێڕابینینە. پێڕابینین پێش ئەوەی هەر شتێک بێت ئەوەیە کە بەناوی پێڕابینراوانەوە قسە نەکرێت. کەواتە، ئەوانەی بە ناوی میللەتەکەوە قسە دەکەن، جا قسەکەیان هەر شتێک بێت، لە ریزی یەکەمی پێشێلکارانی بنەمای سەروەرییەوەن لە پەیوەند بەو میللەتە. ئەم راستییە فەلسەفییە دەتوانێ شەرحی حاڵەی فاشیزم بکات لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا لە ماوەی سەد ساڵەی رابووردوودا.

ووتارەکە چەندین جار بە راشکاویی جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە بابەتی رەخنەکە نوخبەگەلێکن کە وەکو زمانحاڵی خەڵکێک دەدوێن کە لە راستییدا پێڕانەبینراون و ژین و گیان بێنرخکراون لە دیدگای خودی ئەو نوخبانەوە. ئەو نوخبانە رۆژانە مومارەسەی دەسەڵات دەکەن بە شێوەیەکی دژە-دیموکراتیک و سەرکوتگەر. هەڵبەت چەمکی دەسەڵات تەنیا هێزی توندوتیژیی ناگرێتەوە، بەڵکو کایەیەکی سەرەکیی دەسەڵات بەرهەمهێنانی نوخبەوەیانەی زانیارییە و دەسەڵاتگەریی لە دەرکەوتەیەکی هەرە سەرەکییدا دیاردەیەکی زمانەوانییە کە لە بونیادی گوتاردا خویا دەبێت. بگرە توندوتیژییش بە تەنیا ئاماژە نییە بە گورزی فیزیکیی، بەڵکو توندوتیژیی زۆرتر لە ئاستی مەعنەویدا نکۆڵیی لە ئینسانییەتی پەراوێزخراوان دەکات، جا بە ناوی ڕقەوە بێت یان بە ناوی خۆشەویستییەوە، بە ناوی ئاینەوە بێت یان بە ناوی زانستەوە، بە بیانووی ئاسایشیی نەتەوەییەوە بێت یان بە بیانووی رزگاریی نیشتمانییەوە.

بە کورتی: بە ناوی میللەتەکەوە قسەکردن نکۆڵیکردنە تەنانەت لە گریمانەی سەروەریی و لە هەمان کاتدا ئینکارکردنێکی راستەوخۆی توانای عەقڵیی کەسەکانی سەر بەو میللەتەیە کە گوایە دیفاعی لێدەکرێت. ئەوەی کە بە ناوی خەڵکەوە قسە دەکات هەر بەو کردەوەیە مافی خەڵک لە پەیوەند بە تەعبیرکردن لە ئیرادەی سیاسیی خۆیان پێشێل دەکات. لەبەر ئەوە، ئەو گوتارە باوە نەژادگەرە ئیهانەکردنە بە هەموو چەمکێکی سەروەریی و سەربەخۆیی. پاشان، ئەو گوتارە زادەی جیهانبینییەکە کە گوتاری خومەینیزمیشی بەرهەم هێناوە. بەڵێ، ئەو گوتارە زادەی فاشیزمە، لە هەردوو رووی تیۆریی و عەمەلییەوە.

لە ووتاری ” نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس رزگار بکات” ووشەی

ناسیۆنالیزم نەهاتووە، و هۆکارەکەش ئەوەیە کە ئەو نوخبانە ناسیۆنالیست نیین و هەرگیز نەیانتوانیووە ناسیۆنالیست بن و ئەستاش هیچ پڕۆژەیەکی دەوڵەتداریی و دەوڵەتمەدارییان نییە. هەموو جووڵانەوەیەکی ناسیۆنالیست شایستەی لێکدانەوەی سەربەخۆیە، و دەشێت هەندێک جووڵانەوە شایستەی پشتیوانییش بن. هۆی ئەوەی کە لە ووتارەکەدا ئەو نوخبانەی کە باس کراون بە ناسیۆنالیست ناوزەد نەکراون ئەوەیە کە خەسڵەتەکانی ناسیۆنالیزمیان نییە. ناسیۆنالیزم، باش بێت یان خراپ، پڕۆژەی هەیە. ئەو نوخبانە هیچ پڕۆژەیەکیان نییە. ئەو پێیەی ئەوەیە کە هەندێکیان (نوخبە سیاسییەکەیان) ناسیۆنالیستی ئێرانی بن. ئەوەش نایانکات بە ناسیۆنالیستێکی باش. بەڵام لەناو ناسیۆنالیستە ئێرانییەکانیشدا، ئەو نوخبە کوردانە لە راستییدا بە گومانەوە سەیر دەکرێن. وەکو دیکەش بە راشکاوی دژایەتی خۆیان لەگەڵ هەموو هێزێکی پێشکەوتوخوازدا، بە تایبەتیی لە کوردستان، دەردەبڕن. بە کورتی دەربارەی ناسیۆنالیزم و ئەو نوخبە کوردانە تەنیا ئەوەندە هەیە کە لێرەدا شایانی تۆمارکردن بێت: ئەوان، لە باشترین حاڵەتدا، ناسیۆنالیستی درۆزنی ئێرانیین. لە واقیعیشدا، وەکو لە دژایەتیکردنیاندا بە هەموو چەپایەتییەک روونە، هاوسۆزی ناسیۆنالیستە هەرە فاشیستە فارسەکانن. کەواتە لە بنەڕەتدا نەژادپەرستییەکەیان پەیوەندیی بە رزگارییخوازیی نەتەوەییەوە نییە بەڵکو پەردە پۆشکردنێکی نەستییانەی رق-لە-کورد بوونە و بەو پێیەش تەماهیکردنە لەگەڵ فاشیزمدا.

مافیایەک (کە لە راستییشدا ووشەی مافیای لێوە وەرگیراوە) لە سنووری سیسیلیادا چالاکە و زۆربەی ئەندامەکانی سیسیلیین. با فاشیزمی ئیتالییش دەسەڵاتی رۆمی بە دەست بێت، ئەمە مانای ئەوە نییە ئەو مافیایە لە بەرژەوەندی خەڵکی سیسیلیادا دەخەبتە. بە پێچەوانەوە، ئەمە مانای ئەوەیە سیسیلیا تووشی بەڵایەک بووە کە بەڵای مافیاگەرییە. مافیا نە جووڵانەوەیە نە حیزب، بەڵکو ڕێکخراوێکی نیمچە نهێنی و نیمچە ئاشکرایە و دەبێ بە بەربەست بە گەشەکردنی ئامرازەکانی ئیرادەی سیاسیی و مەترسیی لەسەر هەڵ و مەرجی ژیان و سەلامەتیی خەڵکی ئەو ناوچەیەی کە تییدا چالاکە. مافیا داوای دەوڵەت ناکات، بەڵکو وەکو بەدیلی دەوڵەت خۆی دەسەپێنێت بەسەر خەڵکی مەدەنیی بێدیفاعدا. مافیاگەرێتیی کارەساتبارترە لەو شوێنانەدا کە خودی دەوڵەت یان تەواو لاوازە یان لە ژێر کۆنترۆڵی هێزێکی ڕەگەزپەرست یان مەزهەبیی یان فاشیستدایە. ئەو نوخبانەش کە من باسیان دەکەم، هیچ ستراتیجێک یان ئامانجێکیان

نیە کە لە سەر تەوەری دەوڵەتداریی و رێزگرتن لە دامەزراوەی گشتیی و دابەشکردنی دەسەڵاتی سیاسیی دروستبووبێت. بە پێچەوانەوە، کەمترین رێز لە ئیرادەی سیاسیی و دامەزراوە مەدەنیە جیاوازەکانی خەڵکی کوردستان ناگرن. بەڵگە بۆ ئەمە ئەوەیە کە بەبێ دوودڵیی بەناوی هەموو دانیشتوانی کوردستانەوە قسە دەکەن، و لەو گوتارە خۆسەپێنەرەشدا، ”کورد” هەمیشە رۆڵی مێیینەیەکی بێتوانا و نوقسانی پێدراوە. ئەم کێشەیەی دوایی جۆرێکە لە پیاوسالاریی کە نازییەکان بەئاگایانە پەیڕەویان دەکرد. بۆ وێنە، هیتلەر لە کاتێکدا خۆی بە ویژدان و عەقڵی ئاڵمان دەزانی وەکو مێینەش ناوی خەڵکی دەبرد. کێشەی نەژادپەرستەکان زۆرتر کێشەی لیبیدۆیە نەک کێشەی ناعەدالەتیی و ستەمی نەتەوەیی. بڕوانە ”کوردستان” چۆن هەمیشە سیفەتی مێینەی دەدرێتێ لە تەشبیهکاریی شیعرییەکانی ئەو نوخبە کوردانەدا. لە هەمان کاتدا خۆیان رۆڵی ئابڕوپارێز و بەرگریکەری قارەمان و لە مەرگ نەترساو وەردەگرن. لە دەرئەنجامدا، ئەوانەی کە دەدرێن بە کوشت، قەت دەنگیان نابیسترێت، ئەوانەشی کە هەموو شتێک دەڕۆن بە ناوەی نیشتمان و خەڵکەوە لە دەرەوەی هەموو خەتەرێکی راستەوخۆدا ژیان رادەبوێرن.

بەڵێ، پێشمەرگایەتی بەڵایەکە دەبێ رێگەی لێبگیردرێت

ئەمەی خوارەوە ئەو دوو رستەیەیە کە نوخبە پڕۆکسییەکان هەڵایان لەسەر ناوەتەوە کە گوایە سەڵاحەدین ئەحمەد نووسیوەتی سەردەمی دەوڵەت بەسەر چووە:

پێشمەرگە، ئەگەر بەزوویی تەقاوت نەکرێت، دەبێت بە یەک دانە دەعبای وەها کە لە جێی فەرهەنگی کوردەواریی کەوتن و مافیاگەرێتیی و کولتوری ئابڕوتکاندن دروست دەکات لە رۆژهەڵات. ئەو حیزبانەش کە شەرعییەتیان لە پێشمەرگایەتییەوە وەرگرتووە جۆرە بەڵایەکی وەهان کە دەتوانن لە ئایندەدا وێنەی دەوڵەتی سەرکوتگەری بەسەرچوو لە یادەوەریی گشتییدا بکەن بە بابەتی شیعری نوستالجیک.

ئەمە پێمان دەڵێ پێشمەرگایەتی، ئەگەر رێگەی لێنەگیردرێت، لە ئایندەدا مافیاگەرێتییەکی وەها بەرپا دەکات کە خەڵکی بێدیفاعی کوردستان خۆزگە بە رۆژگاری تاریکی دەوڵەتی سەردەمی جمهوریی ئیسلامیی بخوازن. پێویست بە ووتن ناکات کە خۆزگە خواستن بە سەردەمێکی ئاوها بەو واتایە هاتووە کە ئاماژە بێت بە رەوشێکی تەواو تراژیدیی (ئەوەندە خراپ کە خراپترینەکەی ئەمڕۆ لە چاویا جێگای نۆستالجیا بێت). واتا، ”دەوڵەتی سەرکوتگەری بەسەرچوو”

ئاماژەیە بە جمهوریی ئیسلامیی، بەڵام پڕۆکسییەکان بە بێ ئیقتیباسکردنی ڕستەکانی من، ئەرکی خوێندنەوە و شەرحکردن و ڕەبەریی ئەخلاقییان گرتووەتە ئەستەی خۆیان کە بە خەڵک بڵێن کە گوایە سەڵاحەدین ئەحمەدی چەپ پێیوایە کە سەردەمی دەوڵەت بەسەرچووە و کوردستانییەکان توانستی خۆبەڕێوەبردنیان نییە و هتد.

لەوەش سەیرتر ئەوەیە کە هەر ئەوانەی کە ئاستی خوێندنەوەیان ئەوەندە پەرێشانە، لە پێشەوەیدا بەئاگایانە خۆیان دەکەن بە نموونەی حاشاهەڵنەگری یەک بە یەکی ئەو هەڵانەی کە ووتارەکە ڕەخنەیان دەکات. هەر لە کورتکردنەوەی ئیرادەی دانیشتوانی کوردستانەوە تاوەکو خۆبەزمانحاڵکردنی "کورد" مورەتەب هەلاکەتی هزریی بەیان دەکەن لە ئیمتیحانێکدا کە کەس زۆری لێ نەکردوون کە بیدەن. وەکو لە ئیمتیحانەکەشدا دەکەون، دەرفەت لە کیس نادەن کە هەم ڕەخنەی ووتارەکە بەسەر خۆیاندا بهێنن و هەم بکەونەوە سەفسەتەی شوڤێنیستەوە.

سەڵاحەدین ئەحمەد، بە قەولی ئەم خۆ بە پان-کوردستانی زانانە، لە ڕۆژهەڵات تێناگات. بۆ؟ تەنیا لەبەر ئەوەی خەڵکی ئەوەندەر نییە. کەم گریمانە هەیە بەو شێوە بێشەرمە ناوچەگەر (و لەبەر ئەوە، شۆڤێنیستیش) بێت. لەدوانێک کە گریمانەی لەم جۆرە دادەمزرێنە بە ئەوە دەشێت کە وەکو نموونە لە کتێبی مەنهەجییدا دەربارەی شۆڤێنیزم بە کاربهێنرێت. لە تەمەنی خۆمدا، لایەن و کەسانی شۆڤێنیست و فاشیست، جنێویان پێداوم، تەهدیدیان کردووم، ناچاری مەنفایان کردووم، و چەند جارێکیش زیندانیان کردووم، بەڵام هەرگیز نەمبیستووە پێم بگوترێت لەبەر ئەوەی تۆ خەڵکی فڵان شوێن نییت، لێی تێناگەیت، لە کاتێکدا زۆربەی هەرە زۆری نووسینەکانم بە سێ زمان (جگە لەوانەی کە تەرجەمەکراون) لەسەر ڕەگەزپەرستییە هەر لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە تا ئەوروپا و ئەمریکاکان. دوا ووتارم بە ئینگلیزیی لە سەر خەسڵەتە فاشیستەکانی ناسیۆنالیزمی روس و هاپەیمانانی ناتۆیە. بەڵام، بۆ نموونە، کەس نەیووتووە لەبەر ئەوەی تۆ روس نییت، لە روسیا تێناگەی.

هەڵبەت ئاگاداری هەموو ئەو شتانە نییم کە لە سەر ووتاری "نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس ڕزگار بکات" بڵاوکراوەتەوە، بەڵام دەزانم هەمووشیان سەر بە هەسە و پەلامەرە فەتواگەرییەکە نیین. بەڵکو چەند کەسێک بە بایەخەوە هەوڵیان داوە کە لە ووتارەکە تێبگەن یان سەرنجی لەبارەوە بدەن، گەرچی خوێندنەوەکەشیان ورد و دروست نەبێ. ئەوەی کە مەبەستمە ئەم تێبینیانەی لەسەر بنووسم،

پەلامار و هەسەکەیە کە خەتەکی دیاریکراوی نوخبە قەڵسبووەکان لە شپرزەییدا دروستیان کردووە. بەڵام نە ناوەکان دیارن نە تێکستەکیان بەرهەمهێناوە کە سنوری پڕوپاگەندە و سەفسەتە تێپەڕێنێت. ئەوەی کە ڕوونە تەنیا ئەوەیە کە سەرچاوەی زۆر بەی هەڵمەتە فەتواگەرییەکە پڕۆکسییەکانی حیزبی دێموکراتە. حدکاوییەکان و لە حدکاچووەکان و پرۆکسییەکانی دیکە زۆر سەهوون ئەگەر وەها بزانن تیرۆریزمی گەلەکەمەکیی و تاکتیکی ژێرزەمینیی مافیاگەرێتی تێکستەکە لە شوێنی خۆیدا دەکوژێت.

لە ڕوانگەی پرۆکسییەکانی حیزبی دێموکراتەوە (ئەگەر ئەوە شیاو بێت کە بگوترێ پرۆکسی ڕوانگەی هەیە) سەڵاحەدین ئەحمەد پێشینەو و شارەزایی پێویستی نییە کە لەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان قسە بکات. داخۆ حیزبی دێموکرات چییە کە دەسەڵاتی ئیجازەدان و ئیجازەنەدانی ئەکادیمیبوون و کوردبوون و شێخبوون و شەهیدبوون و هەناسەدانی هەبێت. ئەم هێزە چییە کە سوپایەک لە پرۆکسیی و دەمەتەقەنووسی بندیواری هەیە بۆ ئەوەی لە ڕۆژهەڵات خۆی وەکو هەڵگری بەیداخی سەربەخۆیی و بونیادنەری دەوڵەت بناسێنێت لە کاتێکدا کە هەموو کردەوەکانی ئەوەمان پێدەڵێن کە تێگەیشتنێکی نییە بۆ ڕێزگرتن لە بنەما فەلسەفییەکانی سەربەخۆیی و سەروەریی. جگە لەوەش، لەسەر ئاستە هەرە ڕووکەشییەکەش، حدکا یەک لەدوانی نییە کە جەخت لە وویستی سەربەخۆبوون بکاتەوە. شانازیی هەرە مەزن و سەرچاوەی ڕەوایەتیی بەخۆدانی ئەم هێزە ئەوەیە کە ”شەهیدی” داوە، ئەمەش دەکاتە ئەوەی کە ژمارەیەکی زۆر کوڕ و کچی بەدبەختی خانەوادەی بەدبەختی بە کوشت داوە. لە پێناو چییدا؟ کامەیە ئەو ئامانجە ڕزگاریخوازەی کە گوایە ئەو هەموو مەرگە تەبریر دەکات؟ بەڵێ جمهوری ئیسلامیی لەو کوشتارە بەرپرسیارە، بەڵام عەقڵییەتێک کە خۆ بە کوشدان تەشجیع دەکات و ئەژدیهاکانی زوحاکی ئەم سەردەمەی ئێران بە خوێنی کوڕ و کچی بەدبەختی ووڵاتەکەی خۆی ئاسودە دەکات عەقڵییەتێک نییە کە بتوانێت ڕزگاریخواز بێت یان بزانێت ئازادی چ جۆرە ڕاستییەکی فەلسەفییە و چ جۆرە مەرجێکی ژینگەی کۆمەڵایەتییە. نوخبەیەک کە مەرگ پیرۆز بکات بە ناوی شەهادەتەوە و بە خۆشی بڵێت سێکیولار، هەم هەمەجییە هەم دووڕووە.

حدکا نە دیموکراتە نە کوردستانییە، بەڵام ئێرانییەکی درۆزنە

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (حدکا) نە دیموکراتە نە کوردستانییە. حدکا ئێرانییە بەڵام ئێرانییەکی بەدباوەڕە. لە هیچ دۆکیومێنتێکی حدکادا داکۆکی لە سەربەخۆیی نەکراوە. کەوایە، هەی

چییە کە وەکو هێزێکی سەربەخۆیخواز ناوی دەرکردووە؟ بە پێچەوانەوە هەموو دەکیومێنت و لێدوانە رەسمییەکانی دەسەڵاتی یەکەمی حدکا جەخت لەسەر ئێرانییبوونی حدکا و خەڵکی رۆژهەڵات دەکەنەوە. هەڵبەت هەچەند دەسەڵاتی یەکەمی حدکا رییایی بە شاپەرستەکان بکەن، پان-ئێرانییە فارسەکان متمانە بە حدکا ناکەن، بەڵام ئەوە تەنیا لە دووفاقیی حدکاوەیە نەک لە کوردستانییبوونەوە. کەوایە، بۆ دەبێ خەڵک بە قسەی نوخبە پڕۆکسیەکانی حدکا و حدکاوییەکان و لە حدکاچووەکان باوەڕ بکەن کە گوایە سەربەرخۆیخوازن؟ یەکەم بەدیهییەت ئەمەیە: ئەوانەی لەبەدباوەڕییدا دەژیین، ناشێت جێگای باوەڕی هیچ ئینسانێکی هۆشیار بن.

هێزێک کە کەمترین گرنگیی بە ژین و خۆشگوزەرانیی دانیشتوانی کوردستان نادات، چۆنە کە لە کاتێکدا کە گەڕەکێکیشی بەدەستەوە نییە، سوپایەک شەقاوە و دەمکوتکەر و فەتواچیی هەیە؟ بە ئەوەی لەم رەوشە ناجۆرە تێبگەین دەبێ پێکهاتە سەرەکییەکانی هێزی حدکا شیبکەینەوە، گەر بە کورتییش بێت.

حدکا مەخلوقێکی شێواو خولقە، بەڵام دەرهاویشتەی ژینگەیەکی پڕ لە ستەم و بێئومێدیی و بەدبەختییە، ئەگینا نابێت بە جێهیوای ژمارەیەکی بەرچاو لە خەڵکی دڵپاک و خۆنەویست. هێزێکە لەسەر ژانی کوردێکی زۆری بێچارە دەژی و گەشە دەکات. ئەوانەی کە لە مەداری کاریگەریی ئەم بوونەوەرە دان دەکرێت دابەش بکرێن بەسەر چوار گرووپدا. دوو گرووپیان نوخبەن، دوو کرووپەکەی دێکەیان قوربانیی فریودراو. گرووپی دووەم بەشێکی راستەوخۆ نیین لە تەشکیلاتی حدکا، بەڵام وەکو پڕۆکسیی حدکا کاریگەریی دروست دەکەن. گرووپی چوارەمیش بەشێک نیین لە حدکا بەڵام دەکەونە بەر کاریگەریی حدکا و حدکاوییەکان.

١- گرووپی یەکەم بێگومان ئەوانەن کە حدکا بەڕێوە دەبەن. ئەمانە لەسەرەوەی هەرەمی دەسەڵاتی رەسمیی بونیادەکەن و بڕیاردەری سەرەکیین. شتێکن بە بێ ئەوەی شتێک بن. شکی تێدا نییە کە ئەمانە نوخبەیەکی دەسەڵاتدار و دەسەڵاتگەرن لە سنوری هێزێکی چەکداردا کە لەسەر بەرهەمی کاری کوردی مەدەنیی و لەسەر حیسابی سەلامەتیی خەڵکی گوندنشین دەژی.

٢- گرووپی دووەم ئەوانەن کە راستەوخۆ خۆیان بە حدکا ناناسێنن بەڵام بەشێکی سەرەکیین لە دەسەڵاتی نوخبەویی حدکا. ئەم گروپە بە

ڕەسمیی ئەندامی حدکاش نەبن، حدکاویین. گرووپی حدکاوییەکان لەو نەژادپەرستانە پێکهاتووە کە ڕای گشتیی دروست دەکەن.. لەو کاریگەرییە مەعنەوییەدا درێژە بەو لێڵییە زیهنییە دەدەن کە تیایدا خەڵکی بێچارە لە حدکادا بەڕێنی کوردستانێکی ئازاد ببینن.

٣- گرووپی سێیەم زۆرینەی پێشمەرگەکانی حدکان. ئەوانەن کە لە بێهیوایی دەربازبوون لەو هەموو بەدبەختیی و زوڵم و بێچارەییەی کە ئەزموونیان کردووە، خۆیان و میللەتەکەیان گرێداوە بە خەونەکەوە کە ناویان لێناوە حدکا. زۆربەی ئەمانە ڕۆمانسیین، نییەت پاکن، خۆنەویستن، بەڵام بەدەم خەوەوە ڕێدەکەن. دەشێت زۆربەیان قەت بەخۆبەر نەیەن. ئەم گرووپە چەندە دڵپاکن، ئەوەندە جێگای مەترسیین، چونکە دەشێت دەسەڵاتی حدکا هەر شتێکیان پێبکات بە ناوی نیشتمانپەروەریی و کوردپەروەرییەوە. ئەو بەشەیان کە دەمێنێتەوە و نادرێت بە کوشت، لە قۆناغی داهاتوودا دەبن بە ئامرازی کوشتن و بڕینی ئەو کوردە بێچارانەی کە دەسەڵاتی حدکا وەکو مەڕوماڵاتی خۆی تەماشایان دەکات.

٤- گرووپی چوارەم ئەو خەڵکە بێچارەیەن کە هەردوو قۆڵی دەسەڵاتی حدکا (واتا نوخبەکان، واتا گرووپی یەکەم و گرووپی دووەم) بەردەوام بەختیان دەکەن و لەگەڵ هەموو کارەساتێکیشدا سەرمایەی ڕەمزیی حدکا زیاتر دەبێت.

نوخبەکان هیچ پلانێکیان نییە جگە لەوەی کە ڕەوشێکی وەها بهێننە کایەوە کە خەڵکی ڕۆژهەڵات هیچ پەنایەکیان نەمێنێت. ئەوەی بفەوتێت دەفەوتێت، ئەوەشی کە نەمرێت ناچار دەکرێت لەبەر پەلاماری سوپا و هێزی چەکداری دیکەی سەر بە تاران دەست لە شار و شارەداریی و گوند و ئاوەدانیی هەڵگرن و ڕوو لە شاخەکان بکەن. نوخبە نەژادپەرستەکان هیچ کێشەیەکیان نییە لەگەڵ چارەنووسێکی ئاوهادا بۆ خەڵکی بە ناو دیفاع لێکراو.

بە پێی زیهنییەتی حدکاوییەکان، ئەگەر من ئەمەم بە کێشە بێت، ئەوا دژایەتیی مەسەلەی کوردم کردووە. ئەوە زیهنێتێکی فەتواچیی سەرکوتگەرە کە بەو جۆرە دەخوێنێتەوە و حوکم دەدات و خۆی دەکات بە چاوساغی خەڵک. ئەگەر سبەینێ بەی بلوێ بچێتە هەر شارێکەوە دەیکات بە گەوڕەیەک بۆ حوکمی هەرە قەشمەرەکان و جەهەنەمێک بۆ زۆرینە. ئەم شتانە تەنیا بۆ حدکا نا، بەڵکو بۆ ووردە هێزە ڕەجعییەکانی دیکەش دروستن کە لە کوردستاندا چالاکن. هەڵبەت مەبەست لێرەدا باشور نییە، چونکە باشور دەمێکە بووە بە جەهەنەم بۆ زۆرینەی بێدەنگکراو

و تەویلەیەک بە حوکمی شەقاوە و قەشمەرەکان. لەوێش، سەرلەبەیانی کارەساتەکە بە دەمکوتکردن و راستڕەویی دەستی پێکرد. لەوێش پێشمەرگایەتی موقەدەس بوو هەتا سەرتاپای هاووڵاتیبوون و شارستانیبوونی لە هەموو حورمەتێک داماڵی. لەوێش پڕۆکسییەکان کاری ئیبتیزالکردنی هەموو شتێکی فەرهەنگیی و بیریارییان لە ئەستۆ گرت. ئەمە لە چەند رۆژێکدا روویندەدا، بەڵکو ساڵانی پێچوو. فاشیزم لەوێش فاشیزمی پرۆکسییەکان بوو، کەشەی لیبیدۆی خەفەنراو و رق-لە-کورد-بوون بوو، و بە شەرتی کوردایەتی دەرخواردی زەرینەیەکی ستەمدیدە درا. ئەمئەستا خەڵک هەیە لە حەیبەت ئەو عەزابەدا کە تێیدا دەژیین خەزگە بە رۆژگاری دەوڵەتی بەسەرچووی بەعس دەخوازن. کامانەن ئەو بلیمەتانەی حدکا کە گوایە پێڕژەیەکی جیاوازییان هەیە بە رۆژهەڵات؟ شاعیرانی پێشمەرگایەتی جگە لە شعورفرۆشی و مەرگپەرستیی و بەدباوەڕیی و جەقی دروشمبازیی چی دیکەیان پێشکەش کردووە تا بکرێن بە زمانحاڵی رۆژهەڵات؟

فەتوا لە دژی رەخنە و ترسی نوخبەکان لە بیرکردنەوەی خەڵک

لە نووسینی ووتاری "نەژداپەرستیی ناتوانێت کەس رزگار بکات" پێشبینی ئەوەم دەکرد کە زۆر کەس پێی قەڵس ببن. سروشتی دیدگای نوێ وایە کە شەلگیرانە بەر نەفرەت بکەوێت. فەرهەنگی فەتواگەریی ریشەی قووڵ و دەرکەوتەی فرەوخساری هەیە لە کۆمەڵگە زەرینە موسوڵمانەکاندا. نوخبەکان نایەنەوە خەڵکی ئاسایی بە خۆی بڕیار بدات، بەڵکو دەیانەوێ باوکئاسا باش و خراپ، حەڵاڵ و حەرام، بە میللەتەکانیان دیاریی بکەن. ئەوەی کە بەرچاوم کەوتبێ، پەلاماردەرەکان تەنانەت دەستیان تەنەچووە کە هاوپێچی ووتارەکەش دانەن چونکە نایانەوێت خوێنەر بە خۆی ووتارەکە بخوێنێتەوە، چونکە سروشتی فەتوا وەهایە کە کاردانەوەیەکە بە رێگەگرتن لە بیرکردنەوەی سەربەخۆ. ئەگەر لە دیدگای گرووپە خۆماڵییە سەردەستەکاندا تەکستێک خەتەر بێت، فەتواچییەکان دەیانەوێ بە پەلە بە نەفرەتی بکەن پێش ئەوەی تەکستەکە دەرفەتی هەبێت پرسیارکردن لە رژێمی باوی بیرنەکردنەوە بڵاوبکاتەوە. فەتواکان لە کاردانەوەیاندا بەرانبەر بە تەکستێک کە پرسیارهێنەر و گومان وورووژێنەر بێت، کە گەمی مەنگی گوتاری باو بشڵەقێنێ، بە تەبیعەت دەکەونە ناکۆکییەکی زاتییەوە. موفتییەکانی رژێمی بیرنەکردنەوە کە کاریان لەسەر بە عەوامکردن وەستاوە لەلایەکەوە پێمان دەڵێن کە تەکستەکە هیچ بایەخێکی نییە و لە لایەکی دیکەوە و لە هەمان کاتدا بە شپرزەیی فەتوای حەرامدن و کفراندن و حەقیرکردنی لەسەر

دەردەکەن. ئەم شەڕە شەڕی نێوان ئیبن تەیمی□کان و ئیبن روشدەکانە، شەڕی نێوان خورافە و زانستە، پەلاماری موجاهیدە مێشک قورمیشکراوەکانی عەقیدەتە لە دژی بیریارێک کە زات بکات لە بیرکرد نەوەدا سەربەخۆ بێت.

زۆر لە پێش خومەینییەوە فەتواگەریی دژی بیری ئازاد و داهێنانی پرسیارهه□ن هەبووە. ئەمڕۆ، لە زۆر هێزی دەرەوەی بازنە مەزهەبییەکانیشدا فەتواگەریی نەریتێکی جێگرتووە گەرچی هەندێک لەو هێزانەی کە پیادەی دەکەن بە روواڵەت سێکولار بن و تەنانەت (بە لێکدانەوەی خۆیان) لە سەنگەری دژە خومەینیزم و وەهابیزمیشدا بن. جیهانبینیی فەتواگەر توانای خوێندنەوەی شتێکی نییە کە دەستکاری چوارچێوەی چەمکسازیی و ماناکان و گوتارەکان بکات، بەڵام هەست بەو جۆرە تێکستە دەکات کە خەتەرن بۆ چوارچێوە باوەکان، و هەر بۆیەش پاسەوانانی رژێمی گوتاری باوی ناو جڤات ناتوانن ئەو جۆرە تێکستە فەرامۆش بکەن گەرچی ئەگەر بۆیان بکرێت قەدەغەی دەکەن، دەیسوتێنن، و رەنگە نووسەرەکەشی بسووتێنن. بۆیە ناوی دەبەن بۆ ئەوەی بڵێن گرنگ نییە، و دەڵێن گرنگ نییە بۆ ئەوەی ناوی نەبەن. لەگەڵ ناوبردندا، خەتاباری دەکەن، و لەگەڵ خەتاباکرندا پەلاماری کەسایەتی نووسەرەکە دەدەن. پەیامەکەیان لە یەک شتدا کورت دەبێتەوە: ئەم نووسەرە "دوژمنی گەلە" (بیرهێنانەوە: شانۆگەرییەکەی ئیبسن بەو ناونیشانە).

یەکێک لە خەسڵەتەکانی نەژادپەرستیی خۆ-بەکەم-زانییە، یەکێک لە نیشانەکانی خۆ-بەکەم-زانینیش لێرەدا دەردەکەوێ: مادام سەڵاحەدین ئەحمەد کوردە، یەکسەر گومان دەخرێتە سەر شارەزاییەکانیشی. وەلێ، کێشەیەک هەیە! سەڵاحەدین ئەحمەد خۆی بڕوانامەی ئەکادیمیی بەخۆی نەداوە، وەکو جەماعەتی تەکێکانی نەژادپەرستیی، بەڵکو زانکۆکانی رۆژئاوا ئاوهایان ناساندووە. ئەمە وای کردووە قەیرانی هەندێک لە پەلاماردەران سەختتر ببێت. هەندێکیشیان نەفرەتیان لەو زانکۆیەش کردووە کە سەڵاحەدین ئەحمەد دەرسی تێیدا دەڵێتەوە. ئەگەر نووسەرەکە کورد نەبوایە، ئەوا هەر چۆنێک پەلاماریش بدرایە، مۆڵەت و کرێدێنشیاڵەکانی نەدەبوونە جێگای مشت و مڕ و نەدەخرانە ژێر گومانەوە. ئەمەیە پەیوەندی قووڵی نێوان نەژادپەرستیی و خۆبەکەمزانیین. واتا، نەژادپەرستیی لە راستییدا دەمامکێکی سایکۆلۆجییە بۆ شاردنەوەی خۆبەکەمزانیینی خودی نەژادپەرست لەگەڵ خۆیدا.

هەموو ئەم قەیرانە لەوەوە دێتە کایەوە کە کەسێک زاتی کردووە کە

باس لەوە بکات کە ژیانی ئینسانەکان و ڕێزگرتن لە ئیرادەی سەربەخۆی کەس و جڤات و میللەتەکان و دانهێنان بە توانای عەقڵیی و مەدەنیی و سیاسییاندا زەروورەتە نەک تەقدیسی چەکداریی و گوتاری مەرگەساتبار و مەرگپەرستیی خاک و خوێن. قودسییەتی پێشمەرگە لە پێشخستنی مەرگەوە سەرچاوەی گرتووە. عەقیدەتەکیش ئەوەندە ژیانی بە هەرزان بێت و ئەوەندە قەڵس ببێت بە بیستنی دەنگێک کە بەرگریی لە ژیانی ستەمدیدەکان بکات هی ئەوەیە هەواڵەی مێژوو بکرێت. ئەگەر قەرار بێت پێشمەرگایەتی کوردایەتی پێناسە بکات، ئەوا کوردایەتی نەک هەر ناتوانێت رزگارییخواز بێت، بەڵکو ناشتوانێت نە بیر بێت نە پڕۆژەیەکی سیاسیی. ئەگەر کوردایەتییەک قودسییەت بە مەرگەوە ببەستێت، ئەوا کوردایەتییەک نییە کە تاک و جڤات و کۆمەڵگەی کوردی پێ شایستەی ژیان بێت چ جا ژیانێکی بە کەرامەت و سەربەست. ئەم زاتانەش کە گوایە پاسەوانی کوردایەتیین، نەک رزگارییخواز بەڵکو گەستاپۆن، نەک لە بەرانبەر هیچ هێزێکی سەرکوتگەر و داگیرکەردا بەڵکو لە بەرانبەر بەدبەختەکانی ووڵاتی خۆیاندا.

لە کۆمەڵگەدا جگە لە ژیانی ئینسان وەکو تاکەکەسی ئازاد قودسییەتدان بە هەر شتێک، پیشەیەک، ناونیشانێک، باوەڕێک، ڕەمزێک یان هێزێک و سەپاندنی بەسەر جڤاتێکدا وەکو موقەدەس کارێکە لە دژی ڕۆشنگەریی و بەو پێیەش لە دژی رزگاریی راستەقینە. دەبێ پێشمەرگایەتیی لە قودسییەت بخرێت پێش ئەوەی گیانی مقاوەمەت و مەدەنییەت لە ڕۆژهەڵات بکوژێت و ئەزموونی ڕۆشنگەریی لە بەین ببات. ئەم ووتەیە بە ئاشکرا دژی پڕۆژەیەکی دیاریکراوە نەک دژی و مافی کوردان بە رزگاریی. بە پێچەوانەوە، ئەساسەن تێزێکە تێزێکی رزگارییخوازە، بەڵام نوخبەکان لەسەر ئەوە راهاتوون کە کوردبوون یەکسان بکەن بە خۆیان، و هەر دیدگایەک ناکۆک بێت لەگەڵ باوەڕی خۆیان، بە دژە-کورد ناوزەدی دەکەن. یەکێک لە فێڵە لەمێژینەکانی هێزە پاشکەوتخوازەکان ئەوەیە کە "ئەگەر دوامان نەکەوی کەواتە لە دژی پرسی عادیلانەی نەتەوەکەمانی." ئەم کردەوەیە بەخاینکردنە، واتا بە خاین ناوزەدکردن، و وەکو توخمی گوتار، یەک شتە لەگەڵ فەتواگەرییدا. کردەوەیەکە لە دژی هوشیاریی و لە باوەڕ نەبوون بە توانستی خەڵکەوە سەرچاوەی گرتووە. چونکە لە دیدگای نوخبەکاندا خەڵک وەکو نوقسان دەبینرێت، تەنانەت یەک ووتاری بە راستیی ڕەخنەیی دەتوانێت بیانخاتە ڕەوشی شپرزەیی و پەشێوییەوە. ئەگەر تێکستێک بڵاوبووەوە، نوخبەکان ماکینەی فەتوادان دەخەنە کار نەبا تێکستەکە خەڵک لە خشتە ببات.

نەخێر، نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس رزگار بکات. نەخێر ئەمە مانای ئەوە نییە مەسەلەی رزگاریی نیشتمانیی بەبایەخە و هەموو دەوڵەت-نەتەوەکان و هەموو ستەمکار و ستەمدیدەکان وەکو یەکن. بەڵکو مانای ئەوەیە خەڵکی ستەمدیدە شایستەی ئەوە نیین کە وەکو نوقسان سەیر بکرێن؛ مانای ئەوەیە نەژادپەرستەکان لە راستییدا میللەتی بەناو دیفاع لێکراویان پێ بەشەر نییە. بە ووردەکاریی ئەم تێڕوانینە، خوێنەر بانگهێشت دەکەم کە بە خۆی ووتاری ئاماژەبۆکراو بخوێنێتەوە و بە خۆی تەفسیری بکات.

زوو یا درەنگ، سەردەمی مورشیدەکان و پاسەوانەکانی موقەدەس و پۆلیسەکانی ئەخلاقی جەمعیی دەبێ کۆتایی بێت و سەردەمی دانهێنان بە ئینساندا وەکو تاکە کەسی خاوەن ماف و کەرامەت و ئازادی بیرکردنەوە دەستپێ بکات. نابێت نوخبەکان بەردەوام موڵەتی زمانحاڵبوونی نەتەوەیی و دەسەڵاتی بەرهەمهێنانی حەقیقەتیان پێ بدرێت. دەبێ پەراوێزخراوان پێشەنگ بن بۆ رۆشنگەریی نەک بکرێن بە موستەزعەفینێکی بەناو دیفاع لێکرا و لە راستیدا تەعدالێکراو. با خومەینییە بچوکەکانی ئەمڕۆ را نەیەن لەسەر ئەوەی تێکستەکانمان بۆ تەفسیر بکەن و باش و خراپمان بۆ دیارییبکەن، ئەگینا سەردەمی موفتی و خومەینییەکان لە هەڵقەی داهاتووی ئەم مێژووە نائینسانییەدا درێژە دەکێشێ و ئینسان بێبایەختر دەکرێ. رزگاریی پێویستی بە موفەتیشی گشتیی ویژدانی و پۆلیسی بیر و مەزارگەی ئەولیا نییە، بەڵکو پێویستی بە لە کارخستنی رژێمێکی کۆمەڵایەتییە کە تیایدا ئینسان تەنیا وەکو بەختکراو رۆزی لێدەگیردرێ و مان و نەمانیش تەنیا سەرقافڵەکان بڕیاری لەسەر دەدەن.

لە دەرئەنجامدا، دەربارەی ئەوانەی کە خۆیان وەکو پاسەوانی مەسەلەی کورد دەناسێنن بەڵام سەبر و سەلیقەی خوێندنەوەی دوو سێ لاپەڕەیان نییە و هەموو شتێک لایان دووبارەبوونەوەی شتێکی ترە کە پێشتر گوایە بیستوویانە یان زانیویانە، هەمان پرسیاری سەرەکیی دێتە پێشەوە: ئەگەر لە گواستنەوەی ناوەڕۆکی تێکستێکی کوردییدا ئەوەندە کۆڵەوار بن، داخۆ چی بەڵایەکن بە ئەو میللەتەی کە بە ناوەوە دەدوێن و گوایە نوێنەرایەتی ئیرادەی نەتەوەیی دەکەن؟

نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس ئازاد بکات:.. سەڵاحەدین ئەحمەد

نەژادپەرستیی ناتوانێت کەس ئازاد بکات: سپاردنی پێشمەرگە بە رابووردوو، کۆتاییهێنان بە شۆڤێنیزم، و رێگرتن لە بەرهەمهێنانەوەی فاشیزم.

سەڵاحەدین ئەحمەد
پرۆفیسۆر لە بەشی زمان و ئەدەبە هاوچەرخەکان – بە سەردانیی-
یونیۆن کۆلێج
سکێنێکتیدی، نیویۆرک

کاتێک کوردپەروەریی دەبێت بە بەڵا بۆ کوردە پەراوێزخراوەکان

کاردانەوەیەک کە لە دژی شۆڤێنیزمی گرووپێکی سەردەست شۆڤێنیزمی گرووپێکی دیکە دروست بکات رەوشی نائازادی بۆ زۆرینەی پەراوێزخراو خراپتر دەکات. هەر هێزێک کە نەژادپەرستییەک بکات بە بەهانە بۆ هاندانی نەژادپەرستییەکی دیکە هێزێکە هەم خزمەت بە جیهانبینیی گرووپە سەردەستەکان دەکات هەم رەوشی ژیان بۆ پەراوێزخراوان خراپتر دەکات. گشتگیرکردنی دوالیزمی تاوان و قوربانی لە سەر بنەمای خوێن (وەکو نەتەوەپەرستیی) یان لە سەر بنەمای مەزهەب نیشانەی تەماهیکردنە ، نەک دژایەتیکردن، لەگەڵ پڕۆژەیەکی ئیمپریالیستدا. نوخبە خۆبەزلزانەکان بە ناوی ناسنامەی قوربانییەوە توندوتیژیی دەشیعرێنن بەڵام لە پشت ئەو دەمامکە زمانەوانییەوە بوونەوەرێک هەیە کە خاڵییە لە هەموو خەمێکی گشتیی و لە هەموو توانایەک بۆ هەستکردن بە کێشەی راستەقینەی ئینسانی راستەقینە لە ژیانی راستەقینەی رۆژانەدا. جیهانبینیی شۆڤێنیزم گیرۆدەی وێنەیەکی بونیادنراوی ئینسانە نەک ئینسانێک کە لە راستییدا هەیە و هەناسە دەدات و رۆژانە رووبەڕووە لەگەڵ رەوشی دیاریکراودا لە پەیوەند بە هەموو شتێک، هەر لە پەیداکردنی ژەمێکی خواردنەوە بە هەموو ئەو شتانەی دیکە کە پێویستن بە ئەوەی وەکو زیندەوەرێک و هۆشمەدێک ماڵێکی لە جیهاندا هەبێت. بە ناوی رزگارکردنی نەتەوەی بندەستەوە زۆر جار نوخبەکان ئیجازەیەکی ئەخلاقیی وەها بە خۆیان دەبەخشن کە بە یەک و دوو بە ناوی

هەمـوانێکی بەتـاککراوەوە بـدوێن. لە گوتـارە هەرە ئەخلاقیـی و ئەمەکدارەکانیاندا ئەو شتانەی کە دیفاعیان لێت دەکرێت بوونیان نییە لە دەرەوەی خەیاڵی ش□ق□نیزمدا، هەر شتێکیش کە بوونی هەیە لە جیهاندا نەک هەر دیفاعی لێ ناکرێت بەڵکوو هەمیشە بەخت دەکرێت. لە دەرئەنجامدا مۆڵەتێک کە کەس بە نوخبەکانی نەداوە پەراوێزخراوەکان لە رەوشی دژواری نـاعەدالەتیی کۆمەڵـایەتییەوە دەبـات بۆ رەوشـی قوربانیی رووت، لە شەڕێکی نابەرابەری رەوشێکەوە بۆ رەوشی شەڕێکی خۆکوژانە، لە جیهانێکەوە کە تێیدا بەرگریی لە ژیان دەکرێت لە دژی دامەزراوەی توندوتیژیی بۆ جیهانێک کە تێیدا کوشتن دەبێت بە یاسای کۆمەڵایەتیی و پیشەسازی مەرگ بە شانازییەکی ئەخلاقیی. بە کورتیی، نـوخب□ ش□ق□نیسـتەکان شەڕ لە دژی یەکتـری نـاکەن بەڵکـوو پـرۆژەی یەکتری تەواو دەکەن، و هەر بەو پێیەش پەراوێزخراوان لە قوربانیی رێژ□ی ژیانەوە دەکەن بە قوربانیی موتڵەقی مەرگ.

ئەمڕۆ بەڵـای هەرە گەورەی خەڵکـی کوردسـتان ئەو نوخبـانەن کە بە زمـانی هەمـوانێکی بەتـاککراوەوە خەریکـن کۆمەڵگەیەکـی ریشەداری مێژوویـی و جیهـانێکی شارسـتانیی فـرە ناسـنامە لەبەریەک هەڵبوەش□ن□ن□وە و لە جێگایدا جیهانێک دروست بکەن کە پانتاییەک دەبێت بۆ ناسنامەی پاراوی خوێن و جەنگی بەربەریانەی هەموان دژی هەموان. لە دوای کوشتنی مەهسا ژینا ئەمینی بە دەستی پۆلیسی ئەخلاقیـی رژێمـی جمهـوریی ئیسلامیـی ئێـران، رۆژانە جگە لە ئـازادیخوازانی کوردسـتان، ئـازادیخوازان لە تـاران، ئەسفەهان، عەبـادان، کرمـان، زاهیـدان، یەزد، مەشهەد، ئەردەبیـل، کەرەج، و دەیـان شـاری دیکە لە سەرانسـەری ئێرانـدا رووبەڕووی دامەزراوە سەرکوتگەرەکانی رژێمی مەزهەبیی و رەگەزپەرستی خامەنائی دەبنەوە. تاکو ئێستا سەدان قوربانیی هەن و رۆژانە ژینای دیکە لە نێو دەچێ، بەڵـام ئەو نەژادپەرستانەی کە کوردبـوون لە لایـان تالێهـاتنێکی گرێئامێز و وڕێنەیەکی پڕ لە کینەیە دەیانەوێت وای پیشان بدەن کە فارسان یەک قەبیلەن و هەمویان دژەکوردن و کوردانیش یەک خانەوادەی سەرگەردانی پێکهاتوو لە منداڵ و ژنی بێدەسڵاتی حەوجەت بە فیگەری باوکێک-پیاوێک کە ناموسیان بپارێزێت و رێگای رزگاریان پیشان بـدات. لە هەمـووی خراپتـر ئەوەیە کە ئەم نەژادپەرستانە، وەکـو نەژادپەرستەکانی هەر شوێنێکی تر، ئەوەیان بۆ کێشە نییە چی بەسەر هاونیشتمانییەکانیاندا دێت لە دەرئەنجامی دروستکردنی دوژمنایەتیی رەگەزپەرستییدا لەگەڵ دەیان میللەتی خاوەن ناسنامە و زمانی دیکە کە لە کوردستان و دەوروبەری کوردستان دەژین. تەنانەت بۆیان گرنگ نییە چی بەسەر هەر تاکەکەس و ماڵ و جفاتێکدا دێت جا ناسنامەی

زمانیی و فەرهەنگیی یان باوەڕی ئاینییان هەر چییەک بێت. ئامادەن بە ناوی کوردبوونەوە بچڕانی فەرهەنگیی و کۆمەڵایەتیی و سیاسیی دروست بکەن لەگەڵ لوڕەکان و بەختیارییەکان و دەیان قووڵایی دیمۆگرافیکی دیکە کە ئاوێتەی یەکترییبن و بەیەکەوە سەرچاوەی هەمەڕەنگیی شارستانیی و فەرهەنگیی بێوێنەن. نەژادپەرستەکان دەیانەوێت ئاشوبێکی ڕەچەڵەکگەر بەرپا بکەن و ئەوەیان بە گرنگ نییە کە خەڵکی بێناو-دیفاع-لەکراو چییان بەسەر دێت لە ئاوەها سیناریۆیەکدا. بەبەلقاکردن یان بەعێراقکردنی ئێران دەبێتە هۆی ئەوەی کە لە جێی دۆستایەتی هەموان بە هەموان شەڕی هەموان دژی هەموان بەرپا ببێت و هەموانیش تێیدا دۆڕاو بن. دروستکردنی هەڵدێری لەو جەشنە ئاسانە، بەڵام ئەگەر روویدا ئەوا وێرانەیی بە دوای وێرانییدا دەهێنێت و کارەساتەکان ئەسەریان بۆ ئەبەد دەمێنێ.

هەندێک لە نەژادپەرستەکانی باشووریش، بەخەم لە سەدان ژینای هەرێمی بندەستی قەبیلە و مافیا، دیسان دەماری کوردایەتییان بزوواوە، ئەمجارەیان لە بەدبەختیی رۆژهەڵاتدایە. ئەمە لە کاتێکدایە کە جگە لە ژیناکانی هەرێمیش، بە هەزاران پەنابەری خەڵکی رۆئاڤا و رۆژهەڵات لەسەر شەقام و لە ناو بازاڕ و لە کەمپە تەلبەندکراوەکاندان و نەک هەر کۆمەک ناکرێن بەڵکوو رۆژانە غەدریشیان لێ دەکرێت لە لایەن خودی ئەم رەگەزپەرستانەوە. زۆربەی شەنگالییەکان ئێستاش لە رەوشی نائینسانییدا دەژین لە کاتێکدا هەر ئەوانەی کە سەر و دەییان دەگیردرێت ئەگەر شەنگالییەک خۆی بە کورد نەزانێت دەیانتوانی لانی کەم ئەوەندە بکەن بە شەنگالییەکان کە پۆلەنییەکان بۆ ئۆکرانییەکانی دەکەن. بە جیابوونەوەی رەگەزیی کەمتر رازی نیین، بەڵام بە گەشت کە دەچن بۆ ئێران یان تورکیا، ئاستەمە رۆژێک لە پاوا یان سەرپێڵی زەهاو، لە مەردین یان دەرسیم، بەسەر ببەن یان خۆیان فێری یەک رستەی هەورامی، کرمانجی، یان زازاکی بکەن. گوایە ویژدانییان بە شۆڕشی ژن-ژیان-ئازادی جووڵاوە، بەڵام ئەمڕۆ، لە سایەی پڕۆژە کۆوییەکەی پاڵەوانانی نەتەوەپەرستییەوە، ژنان و کچان لە باشور رۆژانە لە مەترسیی تیرۆری کۆمەڵایەتیی و هەڕەشەی کوشتندا دەژین.

گەورەترین مەترسیی سیاسیی لەسەر دانیشتووانی هەر ناوچەیەک نەژادپەرستانی ئەو ناوچەیەن. ئەگەر بێتوو راستڕەوە فاشیلەکانی نەژادپەرستیی بۆیان بلوێت شەڕی رەگەزیی بەرپا بکەن، لە جێی ئەوەی کە خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان هاوخاوەنی هەموو شارێکی ئێران بن و هاوپشتیوانی ئازادیخوازانی هەموو شوێنێکی ئێران بن، لە باشترین

حاڵەتدا دیسان دەبێت پەنا بۆ ئەشکەوتەکان ببەنەوە لە کاتێکدا لەو دیوی سنوورەکانەوە نوخبە خۆبەباوکزانەکان بەردەوام دەبن لە شیعراندنی کوردستانێک کە خودی خۆیان و هاوشێوە شۆڤێنیستەکانیان کردوویانە بە جەهەنەم. وەکو ئەوەی خۆڕسکانە و لە یەک کاتدا لە خزمەتی جمهوریی ئیسلامیی و فاشیستە ئارییستەکان و کەمالیستەکاندا بن، شۆڤێنیستە نەژادپەرستەکان بەناوی کوردایەتییەوە خەریکن ئەم شۆڕشەی ئێستای ئێران بە زۆر بکەن بە شەڕی رەگەزیی، شەڕێک کە ئەگەر بقەومێ، جگە لە چەند قەشمەرێکی هەلپەرست، هەموو لایەک تێیدا دۆڕاو دەبێت و لە هەمووانیش خراپتر بەسەر خەڵکە هەرە چەوساوە و بێدیفاعەکانی کوردستاندا دێت.

ستەملێکراوانی کوردستان و لوڕستان و بەلوچستان و عەرەبستان و خوراسان و ئازەربایجانی غەربیی و ناوچەکانی ناوەڕاستی ئێران بە بێ هاوسۆزیی و هاوپشتیی یەکتریی ئاسۆیەکی رزگارییان نییە. شۆڤینیستە کوردەکان زۆرترین خزمەت بە هێزە نەژادپەرست و مەزهەبییە سەردەستەکان دەکەن و زۆرترین زیان بە خەڵکی ناوچە پەراوێزخراوەکان دەگەینن. هیچ شتێک نییە ئەو راستییە بگۆڕێت کە دەبێت کورد و فارس و تورک و عەرەب و ئازەریی و تورکمەن و ئەرمەن و بەلوچ و چەرکەس و جوو و دانیشتووانی دیکەی ناوچەکە بەیەکەوە بژیین. کوردستان بەشێک نییە لە مەریخ و هیچ نوشتە و دوعایەکیش نایکات بە بەشێک لە سەرزەمینێکی دیکە. باشترین شت کە نوخبەکانی تاراوگە و ناوخۆ بیکەن ئەوەیە ئیرادە و توانای فەرهەنگیی و هزریی خەڵکی چەوساوە بەکەم وەرنەگرن و دەست لەو تەسەورە هەڵبگرن کە گوایە خەڵکی کوردستان پێویستییان بە شوانەتی جەنابییانە. دونیای سەرکوتگەریی سیاسیی، کولتوری تیرۆر، و نامەرڤکرند لە سەرەتادا لەوەوە دەست پێدەکات کە نوخبەکان بە ناوی ملیۆنان ئینسانەوە قسە دەکەن، وەکو ئەوەی ماندەیتێکی ئەخلاقیی یان میتافیزیکییان هەبێت، وەکو ئەوەی میللەتەکەیان تەنیا هەندێ منداڵی نوقسان یان مەڕوماڵات یان کەرەستەی خاوی بەرهەمهێنانی مەرگ بن.

پێشمەرگە هیچ وەزیفەیەکی مێژوویی نەماوە و پێویستە خانەنشین بکرێت

ئەو بوونەوەرەی کە پێی دەگوترێت پێشمەرگە هیچ وەزیفەیەکی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی و ئەخلاقیی نەماوە. پێشمەرگایەتیی نە بەهرەیە، نە پیشەیە، نە زەروورەت. پڕۆژەیەکە کە زۆر جار لە رابووردووشدا بووەتە هۆی توندوتیژیی زیاتر دژی پەراوێزخراوانی بێدیفاع. بەرگریی راستەقینە لە دانیشگە و بیمارستان و کارگە و کێڵگەکاندا

رووودەدات لەسەر دەستی ئەوانەی کە بەرخوودان دەکەن لە دژی رەوایەتیی چەک و لە دژی گوتارێک کە تێیدا هەمیشە ئەو شتانەی کە هەن و دەبێت ببن بەخت دەکرێن لە پێناو ئەو شتانەی کە نیین و نابن و نابێت ببن. شۆڕشێک کە بۆ ژیان و بۆ ئازادی بێت شۆڕشێکە دژی ئەو جیهان و سیستەمە کۆمەڵایەتیی و ئەخلاقییەی کە تێیدا هەموو شتێک کە پەیوەندی بە ئینسان و ژیانی ئینسانەوە هەیە بەخت دەکرێت لە پێناو شتانێکدا کە تەنیا لە چوارچێوەی وەهم یان ناعەقڵانییەت یان وەحشیگەرییدا دەتوانن هەبن. شۆڕشێک کە ژیان تێیدا بەهایەکە لەسەر و هەموو بەهاکانەوە شۆڕشێکە دژی عەقڵییەت و دەسەڵات و ئەخلاقی چەکداریی و هەروەها دژی ئەو رەوشانەی کە توندووتیژیی بەرهەم دەهێنن و ئەو پڕۆژانەی کە وێنەی چەکدار دەکەن بە وێنەی قارەمان و ئەو هێزانەی کە دەسەڵاتی چەک دەسەپێنن بەسەر ئەوانەدا کە مەفروزە هەموو دەسەڵاتێک هی خۆیان بێت و بۆ خۆیان بێت.

دروشمی خاک و خوێن یەکێ لە دروشمە مێژووییەکانی فاشیزمە و هەمیشە ئینسان وەکو مەڕ دەکات بە قوربانیی هەندێ دەستەواژەی پوچی نێو جیهانبینییەکی پوچگەرا. پێشمەرگە کارەکتەرێکە کە لە بنەڕەتدا لە سەر بنەمای خاک و خوێن بونادنراوە. وەکو پڕۆژەش رەوایەتییەکی رەوایەتیی فەلسەفەیەکی دیاریکراوی ئازادی نییە، بەڵکوو بە تەواوی و بە تەنیا پەیوەستە بە ناڕەوایەتیی پڕۆژەیەکی دیکەی توندوتیژییەوە کە توندوتیژیی دەوڵەت-نەتەوەکانی ناوچەکەیە. وەکو بزووتنەوە، پێشمەرگایەتیی پەرە بە هیچ جۆرە دیدگایەک نادات کە لە جێگای توندوتیژیی فەلسەفەیەکی دیکەی کۆمەڵایەتیی بەرهەمبهێنێت یان لە جێگای شۆڤێنیزم کرانەوە بە رووی هەمەڕەنگییدا بەرپا بکات یان ئامانجێکی هەبێت لە دەرەوەی بەرهەمهێنانەوەی سەپاندنی پەیوەندییەکان و پەیوەندییەکانی سەپاندن.

پێشمەرگە، ئەگەر بەزوویی تەقاوت نەکرێت، دەبێت بە یەک دانە دەعبای وەها کە لە جێی فەرهەنگی کوردەواریی کەوتن و مافیاگەرێتیی و کولتوری ئابڕوتکاندن دروست دەکات لە رۆژهەڵات. ئەو حیزبانەش کە شەرعییەتیان لە پێشمەرگایەتییەوە وەرگرتووە جۆرە بەڵایەکی وەهان کە دەتوانن لە ئایندەدا وێنەی دەوڵەتی سەرکوتگەری بەسەرچوو لە یادەوەریی گشتییدا بکەن بە بابەتی شیعری نوستالجیک. ئەمڕۆ خۆشبەختانە لەوێبوون و بەختیارییبوون و لەکبوون و کوردبوون و دەیان دەنگ و ڕەنگی دیکە لە یەک سەمفۆنیادا ئاوێتەی یەکترین و لە تەونی یەک نەخشی بێسنوور سەرسووڕهێندا بەڵێنێکی بێهاوتای ژیانن لەسەر ئەم هەسارەیە. رووخاندنی رژێمی جمهوریی ئیسلامیی

گرنگە لەبەر خاتری پاراستنی، نەک بە لەناوبردنی، ئەو پانۆراما بێئەندازە دەوڵەمەندە کە هەموو دەرکەوتەیەکی لە دەرەوەی پەیوەندییەکانی چەوساندنەوە شەبەنگێکی کەماڵە نەک تەنیا بە هاونیشتمانییەکان و هاوسێکانیان لە ناوچەکەدا بەڵکوو بە شارستانییەت بە گشتیی. چ غەدرێکە ئەو فەزای فرەدەنگیی و هەمەڕەنگییە بە دەستی چەند خۆبەزلزانێکی لە راستییدا خۆبەکەمزانی شۆڤێنیست بە ئەبەد وێران بکرێت و لە جێگایدا بە ناوی نەتەوەی پاراو و خاکی پیرۆزی خوێن لە سەر رژاودا جەنگەڵێک لە چەکداریی دروستبکرێت؟

کە بۆی دەکرێت کوردبوون لە لوڕبوون جیابکاتەوە بەبێ ئەوەی کوردبوون کورت بکاتەوە بۆ تایفەگەریی و تایفەگەرییش بۆ وەحشیگەریی؟ بۆ دەبێت کرمانشانییەک ناچار بکرێت یان کورد بێت یان ئێرانیی؟ نەژادپەرستەکان پێیان وایە کە خەڵکی ئیلام تەنیا بە ئەوەی لە فەزایەکی زیهنیی تەسککراوی کوردبوون بێبەش نەبن دەبێت دەست لە هەموو میللەتانی دیکەی ئێران هەڵگرن. بۆ دەبێت بەختیارییەکان بکرێن بە دوژنمی کوردەکان لە سنە و ئازەرییەکان بکرێن بە دوژمنی کوردەکان لە ورمێ لە پێناو پڕۆژەیەکی خێڵگەردا کە نە توانیوەتی نە دەتوانێت بنەمایەکی زانستیی، ستراتیجیی، و تەنانەت عەسکەرییشی هەبێت؟ ئەگەر کوردبوون لەو هەموو قووڵاییە دیمۆگرافیی و جوگرافیی و فەرهەنگیی و مێژووییە بکرێت، کوا شایستەی ئەوەیە کە جێگای شانازیی ئینسانی هۆشیار بێت؟ تەنیا بەلاهەتێکی بێسنوور دەتوانێت بێشەرمانە ناسنامەی کوردبوون بە ناوی دژایەتیکردنی نەژادپەرستیی فارسییەوە بسپرێت بە عەقیدەی نەژادپەرستیی کوردیی.

ئەوانەی کە بە ناوی کوردبوونەوە نەژادپەرستیی هەڵدەننەوە گرێی هەرە قووڵییان گرێی رق-لە-خۆبوونە. هەر ئەو کەسایەتییانە ئامادەن لەگەڵ هێزە هەرە فاشیستە نەتەوەییەکانی دیکەدا سازش بکەن بە لەنێوبردنی هەر هێزێکی دیکەی کوردستانەکەی خۆیان بە راست و چەپەوە. نەژادپەرستیی بەچواردەوردا فاشیزم بونیاد دەنێ، و فاشیزمیش حەماقەت دەکات بە دیکتاتۆری ژینگەی کۆمەڵایەتیی.

هیوایەک ئەگەر هەبێت لەو ئاسۆیەدایە کە فەربین داکۆکیی لە مافی دەنگدەربڕینی ئەوانە بکەین کە بێدەنگکراون و راستگۆیانە بەرگریی لەوانە بکەین کە لە زمان و فەرهەنگدا جیاوازن جا هەرچەندێک نزیک یان دوور، کەم یان زۆر بن. لە جیاتی ئەوەی بە زمانی کوردی دوژمنایەتی لەگەڵ دەرەوەدا و بە زمانی بێگانەش سازش لە گەڵ

فاشیزمی نەتەوەپەرستی دیکەدا بکرێت، دەبێت بە هەموو زمانێک لە هەموو فاشیزمێک بدرێت. دواجار فاشیزمێک کە بە ناوی میللەتی ستەمدیدەوە کینە دژی میللەتێکی دیکە بڵاو دەکاتەوە لە فاشیزمێک باشتر نییە کە بە ناوی باڵایی ڕەگەزییەوە میللەتانی دیکە سەرکوت دەکات. فاشیزم ئەگەر لە تافی گەراییدا ڕەگەی لێنەگیردرێ، سەری هەرە زولملێکراوەکان دەخوات و جیهانیش بە رزگاربوانی جینۆساید بەرتەسکتر دەکات.

ئەوانەی کە گوایە بەس مافی کوردیان لەلا گرنگە لە راستییدا بەس کورد بە بەشەر نازانن، چونکە لە قووڵاییدا خودی خۆیان بە بەشەر نازانن. ئەمە لە ئەتواری رۆژانەیاندا بە روونی دەردەکەوێ. بەوانە لەتەک هاونیشتمانییەکی کورددا چەندە بەحورمەتیی دەنوێنن و بە پێچەوانەشەوە لە گەڵ بیانییەکدا چەن خۆجاڵەتیی لە نێوچاوانیان دەتکێ.

هەر بۆیەش سەیر نییە ئەو نەژادپەرستانەی کە خۆیان وەها تێگەیاندووە کە بە کوردبوون دەژین و دەمرن لە راستییدا رقێکی بێوێنەیان لە هەموو شتێکە کە پەیوەندیی بە چەپەوە هەبێت و دەییان هەمیشە بە راستڕەوە هەرە فاشیستەکان لەدەدات بە فاشیستە سپییەکانەوە. لەسەر ئاستی کەسایەتیی، فاشیزم لە ناو دەرونێکدا گەشە دەکات کە لە قووڵاییدا خۆی بە بێدەسەڵات و بێفەڕ دەزانێت و لەهەمان کاتیشدا هۆگری دەسەڵاتداران و سەردەستانە. هەموو بێدەسەڵاتێک وەکو ئاوێنەیەک وایە بۆی کە تێیدا وێنەی خودی خۆفەنراو خویا دەبێت. لەبەر ئەوە، ئەم کەسایەتییە کاردانەوەیەکی توندوتیژی نەستیی هەیە لە بەرانبەر هەموو بێدەسەڵات و پەراوێزخراوێکدا، و لە هەمان کاتیشدا ماسۆشیانە هۆگری سەردەست و زۆردار و دڕندەیە.

فاشیزم حەماقەتێکی نوخبەوییە و بەڵایەکی رووت بە پەراوێزخراوان

بابەتی رقی هەموو فاشیستێک پەراوزخراوانه. کەسایەتی فاشیست رقی لە پەراوێزخراوانی هەموو کۆمەڵگەیەکە و لەهەمووشیان زیاتر لەو پەراوێزخراوانەی کە بە زمانی خۆی دەدوێن.

فاشیزم جۆرە زەهرێکی زیندەوەرییە کە لە حەماقەتدا گەشە دەکات، بۆیە فاشیزم کە دەبێت بە بزووتنەوەی سیاسیی، بە پلەی یەکەم سەرقاڵی بڵاوکردنەوە حەماقەت دەبێت. فاشیزم هەموو دەرفەتێک بەکار دەهێنێت بۆ ئەوەی رووداووە مێژوویی و رۆژانەییەکان وەکو بەڵگە

نمایش بکات بە سەلماندنی ئەوەی کە جیهان جیهانی ڕەگەز و مەزهەب و مومارەسەکردنی هێزە و هیچ تر. غەریب نییە کە لە ناو نەژادپەرست و ڕاستڕەوەکاندا بیریارە فاشیستەکان بە عیشقەوە سەیر دەکرێن. کورتکردنەوەی جیهان بە "ئێمە و ئەوان" ڕێگایەکی کورت و ئاسانە بۆ خەفەکردنی بووچگەرایی و بێبەهایی و گەڕینەوەیان بۆ ناسنامەیەکی زۆر زەلامی گشتیی. ئەوەی کە ئەندامانی بزووتنەوەیەکی فاشیست بەیەکەوە کۆدەکاتەوە خۆشەویستیی نییە بۆ یەکتری یان بۆ هاونیشتمانییەکانییان، بەڵکوو ڕقی هاوبەشە لە دژی پەراوێزخراوان، واتا دژی هەموو بکەرێکی کۆمەڵایەتیی و سیاسیی کە خودی ڕاستەقینە و خەفەنراو بوورووژێنێت. فاشیزم، بۆیە، بزووتنەوەیەکە لە دژی حەقیقەت هەم بە دیوی ناوەوەی تاکەکەسیدا، هەم بە دیوی ناوەوەیی جڤاکییدا، و هەم بە دیوی دەرەوەی کۆمەڵگەییشدا.

بە دژایەتیکردنێکی ئاوەها توندی حەقیقەت، بەرهەمهێنانەوەی حەماقەت وەکو پێتا مەرجی هەرە جەوهەرییە. حەماقەتی ئاوهاش، کە ووڕێنەکردنی سیاسیی وەکو پێتا بڵاودەکاتەوە، کەشەکە بۆ تەشەنەکردنی فاشیزم لە فەزای گشتییدا. فاشیزم، بۆیە، لە بەدوژمنکردنی هاوسەی بێگانەوە دەست پێ دەکات، بە لەنێوبردنی چەپەکاندا تێدەپەڕێ، و بە خاینکردنی یەک لە دوای یەکی "خوشک و براکانی نەتەوە" تەواو دەبێت. ئەگەر سەرکەوتوو بێت، لە جێگای نیشتمانێکی ئازاد بۆ هەموان، جەهەنەمێک بۆ هەموان بونیاد دەنێ.

شتێک نییە ناوی نیشتمانی ئازاد بێت بێ بە هاونیشتمانیی ئازاد. ئەوە بوونی زەرینەیەکە لە ئینسانی ئازاد کە دەتوانێت نیشتمانی ئازاد دروست بکات، نیشتمانێک نەک تەنیا بۆ خۆجێییەکان بەڵکوو بۆ ئەو پەنابەر و کۆچبەرانەش کە نیشتمانەکانیان کراوە بە جەهەنەم لە ژێر سایەی نەژادپەرستیی و مەزهەبگەرایی و شێوازی جۆرا و جۆری فاشیزمدا.

با دروست نەبێت کوردستانێک کە تێیدا چەک جێگای عەقڵ بگرێتەوە و دیسانەوە ئەشکەوت ببێت بە پەناگە. سەلامەت نەبن ئەوانەی کە کوردە بێدیفاعەکان دەکەن بە سووتەمەنی، و هاوزەیی نەوان قوربانییان دەکەن بە دوژمنایەتیی، و کوردستان دەکەن بە گۆڕەپانی قەڵەمبازیی چەندین هێزو دەوڵەتی فاشیست تەنیا بۆ ئەوەی جیابوونەوە فاشیلەکەیان بپارێزن. ئەوانەی کە هەزاران ژینا لە پەنا دەستی خۆیاندا نابینن و قەڵسیش دەبن بە هەموو هاوسەزییەک لە نەوان قوربانییەکاندا هەرگا دەرفەتییان بۆ هەڵکەوت بۆ سەرکوتکردنی قوربانییە کوردەکان لە بەربەرییەتدا دەبن بە بوونەوەری بەسیجیی.

لە رزگارکەرەکان کوردەکان پێویستە رزگارییان بێت. ئەو رزگارکەرانەش کە خەریان تەدا بێت دەست هەڵدەگرن لە نووخبەگەرایی و بگرە رزگاربوونی خۆیان لە بندەستیی لە پێشەوایی هاونیشتمانییە ئازادیخوازەکانەدا دەبینەن نەک بە پێچەوانەوە. لە یەکە کۆمەڵگەییەکاندا، وەکو خێزان و تایفە و عەشیرەت و تیرە و هتد، خودی پارێزەری ئابڕوو گەورەترین مەترسییە لەسەر کەرامەت و سەلامەتیی بەدەنگکراوەکان. لەسەر ئاستی سیاسیی، خودی دامەزراوە سیاسییەکان گەورەترین مەترسین لەسەر ئەمنییەت و ژیانی زۆرینەی هاونیشتمانییە پەراوێزخراوەکان. وەکو فیگەری باوک، نوخبەی نەتەوەپەرست نە توانای قەدرگرتنی ژیانی کەسەکانی هەیە نە متمانەی بە توانا هزرییەکانیان هەیە. لە هەر کوێکیشدا پەراوێزخراوێک ببێت بە قوربانیی لە پای سیاسەتی یان عەقڵییەتی نوخبەویی، نوخبەکان نەک هەر تووشی شەرمەزاریی نابن بەڵکوو مەرگی ئەو پەراوێزخراوەش دەکەن بە سەرمایەی ئەخلاقیی بۆ زیاتر رەوایەتییدان بە خۆیان وەکو ویژدان و هۆش و زمانحاڵی کۆمەڵگە. ئەو نوخبانە لە دەرئەنجامدا تا بێت زیاتر مافی سەربەخۆیی و ئازادی لە هەموو ئەندامانی کۆمەڵگەکەی خۆیان زەوت دەکەن و تا بێت زیاتر فرەیی کۆمەڵایەتیی و تاکەکەسیی ناو کە لە یەک بوونەوەری خۆیاییدا کورت دەکەنەوە، بوونەوەرێک کە زیاتر وێنەی مێینەیەکی بێتوانا و نوقسان و جێبەزییە لە خەیاڵی باوکسالاری نوخبەوییدا. رزگارکەرەکان، بۆیە، نوێنەری دەسەڵاتێکی ئەخلاقیی سەرکوتگەری ناوخۆیین کە دەبێت بڕوخێندرێت بۆ ئەوەی رزگاربوونی ئینسانەکان مومکین بێت.

ژیناکوژان زۆرن؛ هەندێکیان فارسن، کوردن، تورکن، عەرەبن، هتد. ژیناکان زۆرترن؛ تیایاندایە فارسە، کوردە، تورکە، عەرەبە، هتد. رزگارکەرەکان زۆر نیین بەڵام دەنگیان زۆر بەرزە. ئەم فەریادڕەسانە چونکە خۆیان بە ویژدانی گشتیی دەزانن، بەڵان بە سەربەخۆیی تاکەکەس و ئازادی سیاسیی و یەکسانی کۆمەڵایەتیی. تا رژێمە ئەخلاقییەکەیان مابێت، تاکەکەس لە ناوچەکەدا ناتوانێت لە دایک ببێت وەکو خاوەن ماف. تاکو تاکەکەسیش وەکو خاوەن ماف لە دایک نەبێت، ئیرادەی کەس و گرووپ و جڤات و میللەت و چینە زۆرلێکراوەکان لە هیچ قەبارەیەکی سیاسییدا بواری خۆدەربڕینیان پێ نادرێت.

شۆڕشی ژن-ژیان-ئازادی شتێک نییە کە پێویستی بە فیگەری باوکی نەتەوە و برای نەتەوەیی هەبێت، بەڵکوو شۆڕشەکە لە دژی هەموو باوکە نەتەوەییەکان و هەموو برایەتییە نەژادپەرستەکان. ئەمەش کە

ئێستا روودەدات سەرەتایە نەک کۆتایی. بۆ ئەوەی سەرکوتگەریی جارێکی دیکە سەرکەوتوو نەبێت وەکو چل و سێ ساڵی رابووردوو لە ئێراندا، رزگارکەرەکان دەبێت پەرناوەردە بکرێن بۆ ئەوەی فێربکرێن کە رێز لە ویژدان و عەقڵ و ئیرادەی سیاسیی ستەمدیدەکان بگرن و ئەوندەش بە ناوی ژنی کوردەوە نەدوێن چونکە خودی پرسەکە پرسی لابردنی دەسەڵاتی وەلی ئەمرە. شۆڕشی ئەمڕۆی هەموو ناوچەکە شۆڕشێکە لە دژی ئەوانەی کە بە ناوی ئابڕووی گشتییەوە خۆیان کردووە بە پۆلیسی ئەخلاقیی و شکاندن و کوشتنی ئینسانیان کردووە بە پیشەی پیرۆزیان.

ئەو جیهانەی جێگای ئێوەی تێدا نەبووەوە تەنیا شایستەی رووخاندنە … سەڵاحەدین ئەحمەد

لە دوای سێی ئابی ٢٠١٤ قسەکردن شەرمە. بەڵام ئەم جیهانە وەکو ئەوەیە دۆزەخی جیهانێکی تر یان خەونی هەرە تاڵی خوداوەندێکی شکاو بێ، تایبەت بۆ ئەوانەی بە کەمتر لە ئازادی رازی نین و ئەوانەی توانای شەرمەزاربوونیان هەیە.

ساڵ بە ساڵ خیانەتەکان کەڵەکە دەبن و ئەوانەی توانای شەرمەزابوونیان هەیە کەمتر. رۆژێك دێ نەك هەر سی رۆژەکەی ئاب هەموو رۆژەکانی دوازدە مانگی ساڵ بەشی ژمارەی خیانەتەکان ناکەن. لە راستییدا، ئەگەر نەریتی مێژوونووسین هەبوایە، دەمێ بوو رۆژمێری خیانەتیش دروستببوو، رۆژمێرێك خانەی هەموو رۆژێکی یادی خیانەتێك دەبوو، خیانەتێك بەشی ئەوە شەرمەزاریی دروستدەکرد کە لەژیانداماوە خۆشبەختەکان کەمتر بڵێن و زۆرتر گوێ لە پەرواوێزخرا و کپکراوەکان بگرن، بۆ خاتری کەس نا بۆ خاتری ئینسانییەتی خۆیان.

لە شەنگاڵ دوا دڵۆپی ئابڕووی دەستەجەمعی نوێنەرانی فەرهەنگیی و دەسەڵاتداریی زۆرینە تکا. بەڵام ئابڕوو هیچ نییە بۆ توێژگەلێك کە لە بازاڕەکانی سەرمایەدارییدا رۆژانە خاکوخێو هەڕاجدەکەن بۆ کەمالیست و ئیخوانچی، بۆ ئایەتوڵا و حیزبوڵایی، بۆ رەکەزپەرستی

سپیپێستەکان، و بۆ هەر کەسێك کە بە زمانی کوردی قسە نەکات و پەرواێزخراو نەبێت. ساڵانی تر دێن و دەڕۆن، شارانی تر دەفرۆشرێن و خەڵکانی تر قڕدەکرێن هەتا ئەو کاتەی کە پەراوێزخراوەکانی زۆرینە ڕێگایەك دادەهێنن بۆ ریشەکێشکردنی هەموو توێژێکی سەردەست و خودی سەردەستی، نەك تەنیا ئەحزابی مافیا و جاشڕەفتار.

لە دوای سێی ئابەوە هیچ شتێك شایستەی ووتن نییە. دەبوایە ئەو گورزە سەرلەبەری زمان و ئیمانی کۆمەڵگەی باشووری هەڵتەکاندایە تا ئەو جێگایە‌ی کە جگە لە خۆسازکردن و جیهانسازکردن بۆ شۆڕشێکی سەرتاپاگیری کۆمەڵایەتی هیچ بەهانەیەك بۆ ژیان نەمێنێ. ژیانی خامڵ کە بوو بە عادەت، پووچگەرایی باڵدەکێشێ بە سەر فەزای گشتییدا و ووتن و نەووتنی هەر شتێك وەکو یەکە. بەڵام توانای درککردن بە تراژیدیا لە هەموو میللەتێکدا نییە. چارەنووسی ئەو میللەتانەی کە ئەو توانایە تیایاندا گەشەی نەکردووە هەردەم دووبارەبوونەوەی کارەساتەکانە. لە هەموو وەرچەخانێکی ناوچەیی و جیهانیدا بە کاردەهێندرێن و پاشان تەوەلا دەکرێن و زۆر جاریش لە میانەی ئەو یارییانەدا کارەساتیان بەسەردا دەسەپێندرێت. بەڵام کارەساتەکان نابن بە رووداو، ناکرێن بە وێستگەی حەپەسان و تێڕامان و بچڕان. لەبەر ئەوە، لە ئیرادەیەکی تاریك و زەینێکی نادیدە و یادەوەرییەکی پەککەوتووەوە‌ خۆیان مەحکومدەکەن بە دووبارەبوونەوەی تراژیدیاکان. لە بازنەیەکی کوشندەدا یەخسیری کۆتوبەندێك دەبن کە دەستکردی خۆیانە و بۆ گەردنی خۆیانە.

لە تێزابی پوچگەرایدا دەرئەنجام هەموو بونیادێکی کۆمەڵایەتی دادەوەشێ. زمان و خەیاڵ بەیەکەوە رەزیل دەکرێن. لە داڕزانی ئیکۆلۆژی کۆمەڵایەتییدا، بیابانبوونی کۆمەڵایەتی دەقەومێ. لە بیابانبوونی کۆمەڵایەتییدا هەموو تاکەکەسێك بە تەنیا، بە بێ کۆمەك، بە بێ ئینتیما بۆ هیچ تۆڕێکی بەها، لە نەبوونی هەر جۆرە پەرژینێکی پاراستنی دەزگایی و کۆمەڵایەتییدا، بە رووتی دەبێ بە خۆراکی دژوارییەکانی ژیان. لە دەرئەنجامدا هەموو کەسێك خۆی بە ستەملێکراو دەزانێ لە کاتێکدا ڕۆژانە ستەم لەوانە دەکات کە وەها هەڵکەوتووە لە خۆی کەمدەسەڵاتتر بن جا بە هۆی چینایەتییەوە بێ یان بە هۆی جێندەرەوە یان تەمەن یان هەر هۆیەکی تری پەیوەند بە تەونی پەیوەندییەکانی دەسەڵات و دابەشبوونی ئامرازەکانی سەپاندن. بەزەییبەخۆداهاتنەوە، لەزەتوەرگرتن لە مومارەسەکردنی زۆرداری، و پەسەندکردنی زۆرداری دەبن بە رەفتاری بەربڵاو وەکو ئەوەی بە جارێ هەمووان تووشی تاعونبن بەبێ ئەوەی تاعون وەکو تاعون سەیر بکرێ،

بگرە بەبێ ئەوەی لە زماندا ووشەیەك بۆ تاعون پەیدا بووبێ.

لەو جۆرە کات و شوێنەدا هەمووان دەبن بە گلەییکەر و گەلەییکردنیش دەبێ بە میکانیزمی بیانووهێنانەوە بۆ بەشدارییکردن لە زۆرداری و کەوتن و فەسادی سەرانسەرییدا. لە راستییشدا هەمووان لە هەمان کاتدا هەم قوربانیین و هەم جەلاد، بەڵام هەر کەسەو و نییوەی راستی ناسنامەی خۆی دەبینێ. لە جیهانێکدا کە بیابانبوونی کۆمەڵایەتی وەکو رەوشی ئاسایی جێدەگرێ، هەموو کەس هەموو شتێك بۆ خۆی بە رەوا دەزانێت. کەوابوو خۆپەرستی دەبێ بە یاسای مانەوە لە بیابانێکدا کە نزیکترین کەسەکان دوورترینیانن، زمان بەرتەسکترین و رواڵەت و خۆنمایشکردن فراوانترین پانتایی داگیردەکەن. کە خۆپەرستییش دەبێ بە یاسای مانەوە، باسکردنی کۆمەڵگە وەکو باسکردنی جنێکە و بوراقی لێدێ. ئەوەی کە هەیە دەبێ بە قەسابخانەیەك تیایدا سەری بزێوی هەر یاخییەك دەکرێ بە پلیکانەیەك تا ساکۆپاثەکان پێیدا سەرکەون بۆ کەڵەکەکردنی سەرمایەی زیاتر و قۆزخکردنی دەسەڵاتی زیاتر. تووندوتیژی رەمزیی و تووندوتیژی راستەوخۆ لە زماندا، لە نیگادا، لە جەستەدا، لە خواردندا، لە کێڵگەدا، لە کارگەدا، لە‌ شەقامدا، لە ماڵدا، لە پەرستگادا، لە زانینگە‌دا، و لە ناو جێگادا دەبێ بە رەنگی جیهانێکی تاکڕەنگ. تا بێ، پەراوێزخراوان بێدەنگتر دەکرێن و جیهانی ئەوانی تریش زۆرتر بە پەرتگادا رۆدەچێ.

کەواتە لە قوربانیبووندا، لانیکەم یەزیدییەکان شەرەفمەندن. بە ئەندازەی داوەشاویی زۆرینە، کۆمەڵگەی یەزیدییەکان لە هاودەردییدا یەکانگیرن. لە تراژیدییبووندا یەزیدییەکان بە شێوەیەکی ئەفسانەیی ئیرادەگەرن. لە قەبارەی تراژیدیاکە بترازێ، کە تەنیا یەزیدییەکان بۆ خۆیان دەیزانن، دۆڕاوی سەرەکی زۆرینەیە نەك یەزیدییەکان و ئەوانەی سەرکەشانە بە هانایانەوە چوون. سەردەمی دوای شەنگاڵ سەردەمی بەربەرییەتێکی بێپایانە مەگەر ئەوەی پەراوێزخراوانی زۆرینە بە هاوکاری شۆڕشگێڕانی گروپە بێدەنگکراوەکان شۆڕشێك سازبکەن سەرلەنوێ مەرجەکانی ژیانێکی کۆمەڵایەتی ئازاد و شایستە بە کەرامەتی ئینسان بەرهەمبهێنێ.

لەم ساڵیادە تاڵەدا داوای لێبووردن لە هەموو یەزیدییەك دەکەم لە هەر رۆژگارێکدا ناسیبێتم و هەر یەزیدییەکیش کە شەرەفی ناسینیم پێ نەبڕابێ. داوای لێبووردن دەکەم لەبەر ئەوەی لە جیهانێکدا هەناسە دەدەم و جارناجار قسە دەکەم کە رێگای دا سێی ئاب رووبدات.

جیهانێك جێگای ئێوەی تێدا نەبووەوە تەنیا شایستەی رووخاندنە.

ژیانێك دوای شەنگالێ بەردەوام بۆ رەوایەتی نییە لە پڕۆژەی رووخاندنی ئەو جیهانە ئابڕووتكاوەدا نەبێ كە توانای هەستبەخەتاباربوونی تێدا نییە.

سەڵاحەدین ئەحمەد

Twitter: @SaladdinAhme
https://www.facebook.com/saladdin.ahmed

٢٠١٩\٨\٣